



Oslo



**Handlingsplan nr. 2  
Oslo kommunes rusinstitusjoner  
2024-2025.  
Byrådssak 1110/24**

# Innhold

<b>1</b>	<b>Bakgrunn</b> .....	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Prosess</b> .....	<b>3</b>
<b>3</b>	<b>Innledning</b> .....	<b>4</b>
3.1	Målsetting.....	4
3.2	Andre planer på området.....	4
<b>4</b>	<b>Situasjonsbeskrivelse</b> .....	<b>5</b>
4.1	Tjenesteutviklingen .....	5
4.2	Tilgang til egnede boliger/boligløsninger i bydelene.....	5
4.3	Bydelenes etterspørsel av rusinstitusjonsplasser og institusjonenes belegg.....	6
4.4	Hvordan Velferdsetaten kompetanse kan anvendes i bydelene .....	7
4.5	Bygningsmessig standard, driftsmessige forhold og HMS .....	7
<b>5</b>	<b>Tiltak</b> .....	<b>8</b>

# 1 Bakgrunn

Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 er forankret i byråds russtrategi fra 2018 og i byråds Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2023. Både russtrategien og temaplanen er behandlet av bystyret. Temaplanen redegjør for omstillinger og utvikling for rusinstitusjonsplassene i perioden. Noen typer plasser vil reduseres mens andre økes. Omstillingene fram til 2030 berører både kommunale og ideelle aktører, samt alle typer tjenestekategorier. Gjennom vedtaket av temaplanen har bystyret bestemt at antall plasser reduseres fra 657 i 2021 til 475 i 2030.

Med utgangspunkt i Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021–2030 utarbeider og fastsetter byrådet toårige handlingsplaner som beskriver konkrete endringer i/mellom tjenestekategorier, budsjettmessige konsekvenser, bemanningsbehov, kompetansesammensetning, utlysning av mulig konkurranser, eller bruk av opsjoner, i perioden. Bystyret har lagt til grunn at byrådet baserer handlingsplanene på en helhetlig vurdering av disse forholdene:

- tjenesteutviklingen og tilgangen til egnede boliger/boligløsninger i bydelene.
- bydelenes etterspørsel av rusinstitusjonsplasser og institusjonenes belegg.
- hvordan Velferdsetatens kompetanse kan anvendes i bydelene.
- bygningsmessig standard, hvilke bygg som er egnet/ikke egnet for institusjonsdrift.
- driftsmessige/sikkerhetsmessige forhold.
- risikovurderinger, herunder helse-, miljø- og sikkerhet.

Byrådet Johansen vedtok 17. september 2023 Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025. Planen har ikke gitt den forventede effekten. Utfordringene er knyttet til behov for styrket grunnbemanning, å øke tilbudet om omsorgsplasser i tråd med bydelenes etterspørsel, samt lavere belegg ved kommunale rusinstitusjoner enn forutsatt og at plasser står tomme.

Byrådet vurderer derfor at det er behov for ytterligere omstillinger i 2025, og foreslår å forsere og gjennomføre tiltak som forbedrer situasjonen både for beboere og medarbeidere. Byrådets mål med Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 er å styrke kvaliteten og omstille tilbudet til hva det er behov for blant brukergruppen.

Omstillingene er i tråd med bystyrets verbalvedtak H51 om rusinstitusjonsplasser, som ble vedtatt under budsjettbehandlingen for 2023.

# 2 Prosess

Ved utarbeidelsen av Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021–2030 ble det gjennomført en omfattende ekstern høring. Alle høringsinnspillene ble vurdert. Som forberedelse til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjennomførte Velferdsetaten en bredt anlagt og involverende prosess, med deltakere fra bydelene, ledere og

ansatte i kommunale rusinstitusjoner, ideelle aktører, bruker- og pårørendeorganisasjoner og ansattes representanter.

Velferdsetaten leverte i mai 2023 forslag til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025. Forslagene var risikovurdert, og bygget på oppdatert informasjon om de forholdene bystyret har fastsatt. Også handlingsplan nr. 2 har disse innspillene og forslaget som utgangspunkt, samt Velferdsetatens forslag til budsjett for 2025.

Ansattes hovedorganisasjoner har vært involvert i prosessen med utarbeidelsen av Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjennom orientering/informasjon og drøfting i partssammensatte fora.

## 3 Innledning

### 3.1 Målsetting

Bystyret vedtok 21. april 2021 sak 90/21 byrådssak 226/20 *Institusjonsplass til rett tid og rett sted – Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021–2030*. Temaplanens mål er at:

- Antall rusinstitusjonsplasser skal understøtte bydelenes tiltakskjede, imøtekomme bydelenes etterspørsel og at somatiske, psykiske og rusrelaterte helseforhold og funksjonsnivå i større grad ses under ett.
- Plass i rusinstitusjon skal bidra til å nå individuelle målsettinger for endrings- og mestringsarbeid og til økt livskvalitet.
- Omstillingene skal bidra til effektiv bruk av kommunens ressurser.
- Medarbeidere som blir berørt av omstillingene skal ha ryddige og gode arbeidsforhold, og få brukt sin kompetanse.

Disse målene er også utgangspunktet for Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025. Byrådet legger vekt på at omstillingene skal foregå på en balansert og helhetlig måte.

### 3.2 Andre planer på området

- Byrådssak 158/18 Byrådets strategi for rusfeltet i Oslo
- Byrådssak 266/19 Strategi for å styrke de ideelle aktørenes posisjon i Oslo kommunes velferdstjenester
- Byrådssak 226/20 Institusjonsplass til rett tid og rett sted – Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021-2030
- Byrådssak 1117/21 Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2022-2023
- Byrådssak 1096/23 Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025
- Overordnet standard for tjenester i hjemmet (2019)
- Oslostandard for pårørendesamarbeid (2020)
- Oslostandard for rusfaglig arbeid (2021)

- Oslostandard for bomiljø i kommunale boliger (2022)
- Oslostandard for booppfølging (2023)

## 4 Situasjonsbeskrivelse

### 4.1 Tjenesteutviklingen

Bydelene har i perioden 2016-2024 fått bevilget særskilte midler til styrket rusomsorg og desentraliserte tjenester, i tillegg til booppfølging og boligtiltak til sårbare grupper. Disse videreføres også i 2025. Fra 2019/2020 ble 139 mill. omfordelt fra Velferdsetaten til bydelene som følge av endringer i bydelsbetalingen for rusinstitusjonsplasser.

Dette har bidratt til at bydelene har kunnet bygge opp og utvide sine tjenester. Hver bydel har utarbeidet ruspolitiske handlingsplaner, hvor lokale tiltak er beskrevet.

I Program for rusfeltet i Oslo 2020-2024 (PRIOslo) gjennomføres det tiltak som gjør at byrådet både kan følge og dokumentere utviklingen i bydelene. På denne måten har byrådet oversikt over lokale forhold. PRIOslo avsluttes i 2024, men mange tiltak videreføres i bydelenes egne tiltaksplaner. Samarbeidet om de gjensidige forpliktelsene mellom bydelene og Velferdsetaten på rusfeltet er styrket gjennom programmet, blant annet gjennom beskrivelse av de ulike virksomhetenes ansvar for tiltak i den helhetlige tiltakskjeden for personer med rusproblemer.

### 4.2 Tilgang til egnede boliger/boligløsninger i bydelene

Bydelene har bygget opp varierte og flere tjenestetilbud til målgruppen. Tilgangen til boliger er utfordrende. Bydelene har gitt tilbakemelding om at det er et stort behov for kommunale utleieboliger og samlokaliserte boliger med bemanning i egnede bomiljø.

Gjennom Temaplan for Oslo kommunes behov for kommunale boliger 2024–2033 vil byrådet bidra til flere boliger for vanskeligstilte gjennom kjøp av boliger i markedet og bygging av boliger som ikke kan fremskaffes i markedet. Videre vil byrådet bidra til gode leiealternativer til kommunalt eide leieboliger, for eksempel gjennom tilvisningsavtaler.

Russtrategien fra 2018 peker på at et premiss for å gå fra et institusjonsbasert rusfelt til boligtilbud med tjenester i egen bydel er en utvikling som også ivaretar bo- og nærmiljøet. Boligens egnethet og beliggenhet er viktige for vellykket overgang fra institusjon til bolig. Ved mangel på egnede boliger, er det fare for at både den enkelte som får tilbud om bolig og nærmiljøet vil oppleve negative konsekvenser. PRIOslo har i 2024 hatt bo- og nærmiljøarbeid som et av sine hovedfokusområder.

Med hensyn til bydelenes prioriteringer av tildeling av kommunale boliger og som kan ha konsekvenser for ulike grupper, har Forskrift om tildeling av kommunal bolig bestemmelser om hvordan bydelene skal prioritere mellom ulike utsatte grupper.

I revidert budsjett for 2024 vedtok Bystyret forslaget fra Byrådet om 300 mill. til kjøp av boliger til vanskeligstilte, samt 74,5 mill. til etablering av boliger til personer med rus- og psykiske helseproblemer. Gjennomførte tiltak i Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 har medvirket til at 28 boliger er overført fra Velferdsetaten til Boligbygg Oslo KF og som nå kan disponeres på en mer effektiv måte for bydelene.

I økonomiplanperioden 2025-2028 foreslår byrådet å bevilge 246 mill. til investeringer for samlokaliserte boliger til personer med samtidige rus- og psykiske helseproblemer.

### 4.3 Bydelenes etterspørsel av rusinstitusjonsplasser og institusjonenes belegg

Det er bydelene som etter helse- og omsorgstjenesteloven fatter enkeltvedtak om plass i rusinstitusjon. Det er faglige forhold, individuelle vurderinger og brukermedvirkning som bestemmer valg av tiltak.

Redusert etterspørsel etter rusinstitusjonsplasser er en ønsket utvikling og i tråd med byrådets russtrategi. Personer med rusproblemer skal få en systematisk oppfølging som legger til rette for endrings- og mestringsarbeid i bydelen de bor i, og hvor plass i rusinstitusjon kan inngå som ett av flere tiltak ut fra den enkeltes behov og funksjonsnivå.

Bydelene etterspør i liten grad plass i ressurscenter (rusfrie institusjoner), mens etterspørselen etter plass i omsorgssenter og i forsterket bo- og behandlingstilbud er økende, og større enn det Velferdsetaten kan tilby. Innen disse to tjenestekategoriene er det ventetid for å få plass.

Mangelen på omsorgsplasser fører til at beboere med omfattende helse- og omsorgsbehov ivaretas av andre typer institusjoner. Disse har lavere bemanning og lavere helsefaglig kompetanse, og dette gir risiko for uforsvarlig arbeidsmiljø. Arbeidstilsynet har de siste årene vært involvert i flere tilsyn i Velferdsetaten, hvor det fremkommer vurderinger knyttet til lav bemanningsfaktor og behov for endret kompetansesammensetning i relasjon til institusjonens mandat og beboernes problemomfang og funksjonsnivå.

Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 styrker derfor grunnbemanningen ved enkelte rusinstitusjoner innenfor vedtatt budsjett.

Østensjøveien mestringsenhet omstilles til omsorgssenter for å styrke tilbudet om slike plasser i tråd med bydelenes etterspørsel. Bygget egner seg etter nylig oppussing og oppgradering godt som omsorgssenter. Belegget ved Østensjøveien mestringsenhet har variert, og i perioder vært noe lavere enn kravet på 92,0 prosent. Som omsorgssenter forventes det belegg og inntekter fra bydelsbetaling i tråd med beleggskravet.

Østensjøveien som mestringsenhet gir per i dag tilbud kun til kvinner. Dette videreføres også etter omstillingen til omsorgssenter. Byrådet vil i en senere handlingsplan ta stilling til om

målgruppen bør utvides. Opphold ved Østensjøveien omsorgssenter etter en individuell vurdering være som for opphold i mestringsenhet for kvinner som ønsker det.

Med relevans for Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 var beleggsprosenten ved Haugenstua ressurscenter hittil i år per andre tertial 2024 på 45,3 prosent. Det betyr at omlag halvparten av plassene sto tomme. Byrådet ønsker at institusjonstilbudet er tilpasset det bydelene etterspør.

Alderssammensetningen og -spredningen ved Exit mestringsenhet har over tid økt og er ikke lenger i tråd med det opprinnelige mandatet. Etterspørsel og endring i beboergruppen indikerer at det ikke er behov for en egen institusjon for unge voksne i aktiv rus. Beleggsprosenten ved Exit mestringsenhet hittil i år per andre tertial 2024 var på 81,2 prosent.

Kommunale rusinstitusjonsplasser har i 2024 generelt hatt noe lavere belegg enn forutsatt i budsjettet og mindreinntektene er beregnet til ca. 25 mill. Omsorgs-, mestrings- og ressurscenterne hadde per andre tertial 2024 et gjennomsnittlig belegg på 78,3 prosent. Inntektskravet er på 92,0 prosent. Samtidig har det i gjennomsnitt vært 20 søknader til 10 ledige plasser i omsorgssenter i 2024.

Det er fra 2023 innført ordning med brukerstyrte plasser i flere rusinstitusjoner, som gjør at en person som tidligere har vært innlagt, etter avtale selv kan legge seg inn for en periode. Dette skal ved behov bidra til å stabilisere livssituasjonen til den det gjelder.

#### 4.4 Hvordan Velferdsetaten kompetanse kan anvendes i bydelene

Velferdsetaten har i oppdrag å bistå bydelene med å ta i bruk Oslostandard for rusfaglig arbeid. Dette arbeidet pågår som planlagt. Oslostandard for bomiljøarbeid og Oslostandard for booppfølging i kommunale boliger er under implementering. Oslostandardene gir faglige føringer fra byrådet til bydelene som bidrar til mer likeverdige tjenester og bedre kvalitet.

PRIOslo støtter som kompetansenettverk opp under bydelenes arbeid med å videreutvikle individuelt tilpassede tjenester til personer med rusproblemer, og bidrar i prosesser med fremskaffelse av boliger/boligløsninger i velfungerende bomiljø. Gjennom PRIOslo er det blant annet utarbeidet en beskrivelse av Velferdsetatens ansvar for tiltak i den helhetlige tiltakskjeden i bydelene for personer med rusproblemer.

Kompetansesenter rus Oslo i Velferdsetaten tilbyr en rekke relevante kurs/opplæring for medarbeidere i bydelene.

#### 4.5 Bygningsmessig standard, driftsmessige forhold og HMS

Velferdsetaten har i forbindelse med utarbeidelse av forslag til Handlingsplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjennomgått bygningsmassen. Flere institusjoner har betydelige vedlikeholdsbehov.

Det er dokumentert HMS-utfordringer ved flere rusinstitusjoner. Disse håndteres av ledelse, tillitsvalgte og verneombud i Velferdsetaten i samarbeid med Arbeidstilsynet og byrådsavdelingen.

For Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 gjelder at leiekontrakten for Haugenstua ressurscenter opphører 31. mars 2025. Utleier har varslet en betydelig husleieøkning. Med bakgrunn i det dokumenterte lave belegget ved institusjonen vil det ikke inngås ny leiekontrakt.

Exit mestringsenhet holder til i en mindre villa og er i relativt god stand. Østensjøveien mestringsenhet er et bygg på tre etasjer som nylig er totalrehabilitert, og som egner seg bygningsmessig godt til omsorgssenter.

## 5 Tiltak

Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024–2025 gjennomføres i tråd med bystyrets vedtak av 21. april 2021 sak 90/21 byrådssak 226/20 Institusjonsplass til rett tid og rett sted – Temaplan for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2021–2030.

Tiltakene skal bidra til effektiv bruk av kommunens ressurser. Budsjettmessige konsekvenser av handlingsplanen er innarbeidet i byrådets forslag til budsjett for 2025 og i økonomiplanen for 2025-2028. Forslagene behandles og vedtas av bystyret i desember 2024.

Etter en samlet vurdering av de forholdene som bystyret har bedt byrådet om å legge til grunn for omstillinger i handlingsplanperiodene, løser byrådet den vedtatte omstillingen gjennom å styrke grunnbemanningen ved enkelte rusinstitusjoner og omstille Østensjøveien mestringsenhet til Østensjøveien omsorgssenter. Institusjonen opprettholdes som kvinnetiltak. Haugenstua ressurscenter og Exit mestringsenhet avvikles. Bydelenes tilgang til omsorgsplasser øker og den dokumenterte overkapasiteten reduseres. Tilbudet til menn vil med omleggingene ikke bli redusert, i og med at det er ledig kapasitet i ressurs- og mestringsenhetene. Nedtrekket på 34 plasser vurderes som faglig forsvarlig, helhetlig og balansert.

Opphold i ressurscenter og mestringsenhet varer vanligvis i ett år. Berørte beboere får i et tett samarbeid mellom bydelen og tiltaket aktivt medvirke i valg om hvilken løsning som er best for den enkelte ved avviklingen av plassene. Ingen beboere skrives ut fra rusinstitusjon som følge av tiltakene i planen, og alle som har behov for å fortsette sitt institusjonsopphold kan gjøre det ved en annen institusjon i samme tjenestekategori.

Konsekvensene for berørte ansattes arbeidsforhold vil bli ivaretatt i tråd med gjeldende lov- og avtaleverk. Arbeidsmiljømessige konsekvenser drøftes med vernetjenesten lokalt når de konkrete omstillingene iverksettes.



Handlingsplan nr. 2 for Oslo kommunes rusinstitusjoner 2024-2025 inneholder følgende tiltak innenfor allerede vedtatt økonomiplan for 2024-2027:

- Styrking av grunnbemanningen ved enkelte rusinstitusjoner fra 1. juli 2025.
- Omstilling av Østensjøveien mestringsenhet til omsorgssenter fra 1. juli 2025.
- Avvikling av Haugenstua ressurscenter med 26 plasser fra 1. april 2025.
- Avvikling av Exit mestringsenhet med åtte plasser fra 1. juli 2025.



Oslo

